

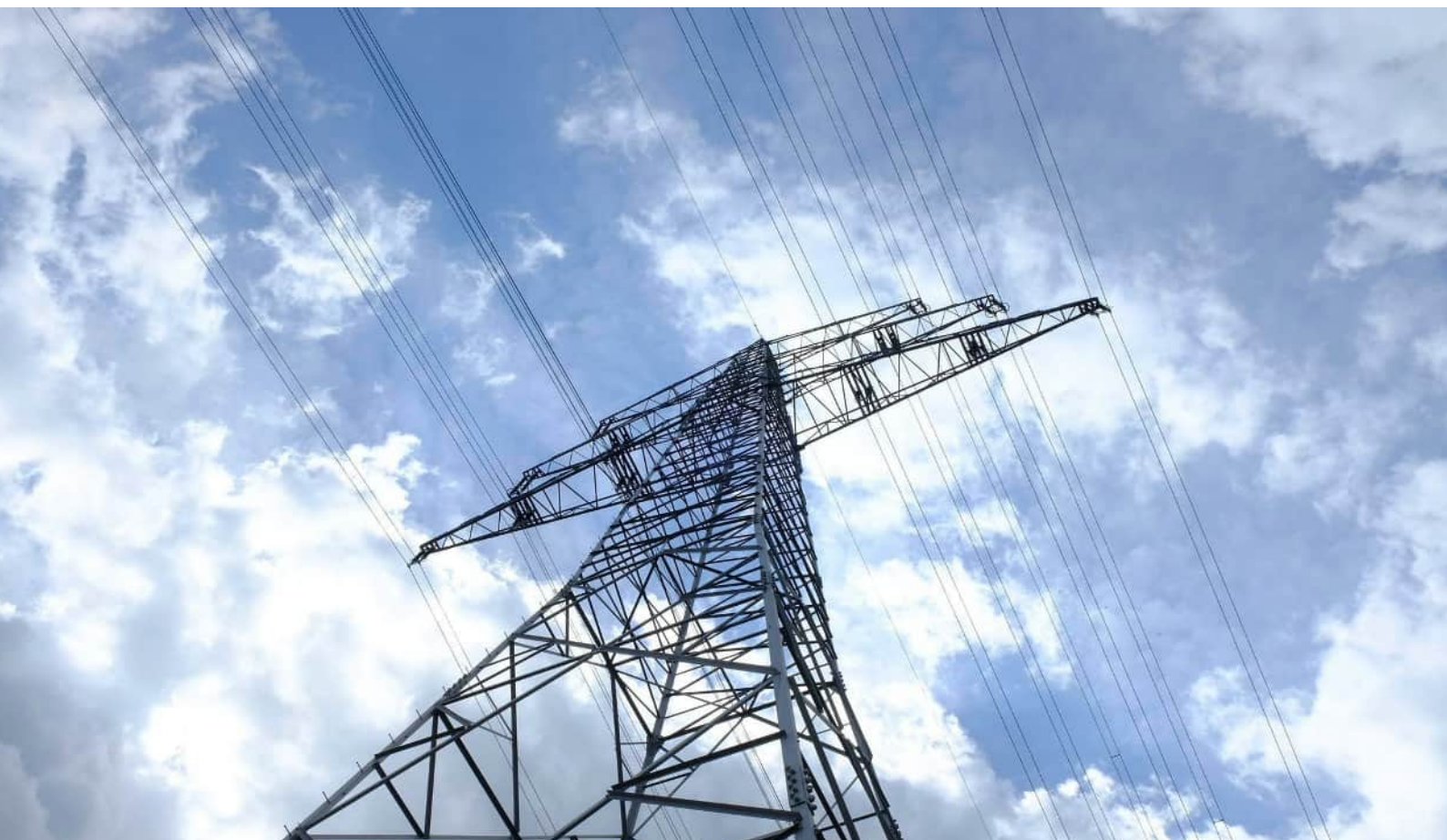

Participatieverslag

380 kV-hoogspanningsverbinding Vierverlaten – Ens

Fase: van publicatie concept-NRD tot publicatie ontwerp-voorkeursbeslissing
Looptijd: zomer 2023 – begin 2026

Datum 27 maart 2026
Status Definitief

Colofon

Projectnaam	380 kV-hoogspanningsverbinding Vierverlaten - Ens
Documentnaam	Participatieverslag
Versie	27 maart 2026
Bevoegd gezag	Staatssecretaris van Klimaat en Groene Groei Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
Projectteam	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat TenneT TSO B.V. Sweco Nederland B.V. Movares
Auteur	TenneT TSO B.V. / Sweco Nederland B.V.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Wat hebben we gehoord en ontvangen?	6
2.1	Het participatieproces	6
2.2	Zorgen, aandachtspunten en belangen	9
3	Communicatie	13
3.1	Publicatie concept- en definitieve notitie reikwijdte en detailniveau	13
3.2	Websites en projectatlas	13
3.3	In contact via e-mail en telefoon	14
3.4	Nieuwsbrief	15
3.5	Communicatiewerkgroep	15
3.6	Visualisaties & GIS Viewer	15
3.7	Storymaps & hand-outs	15
4	Participatieactiviteiten	17
4.1	Participatieactiviteiten binnen de projectprocedure	17
4.1.1	Informatiebijeenkomsten rondom publicatie van de concept-NRD	17
4.1.2	Zienswijzen op de concept-NRD	18
4.2	Participatieactiviteiten bij het bepalen van tracéalternatieven	18
4.2.1	Ontwerpsessies september/november 2023 intekenen tracéalternatieven	18
4.2.2	Verdiepende gesprekken 2024	19
4.2.3	Notitie tracéontwikkeling 1.0 januari 2024	19
4.2.4	Informatiebijeenkomsten over de tracéalternatieven maart/april 2024	20
4.2.5	Ontwerpsessies maart/april 2024 ruimtelijke vraagstukken	20
4.3	Participatieactiviteiten als onderdeel van de Integrale Effectenanalyse (IEA)	21
4.3.1	Interviews water en bodem sturend zomer 2023	21
4.3.2	Werkgroep landschap	21
4.3.3	Begeleidingscommissie Lelylijn	21
4.3.4	IEA-informatiesessies maart 2025	22
4.4	Participatieactiviteiten als maatwerk	22
4.4.1	Masterclasses hoogspanningsnet november 2024	22
4.4.2	Hoogspanningsverbindingsdagen januari/februari 2025	23
4.4.3	Presentaties bij dorpsbelangen	23
4.4.4	Presentaties gemeenteraden en Provinciale Staten september/oktober 2025	23
4.4.5	Webinar gemeenteraden en Provinciale Staten september 2025	24
4.5	Overige participatieactiviteiten	24

4.5.1	Activiteiten rondom het regioadvies	24
4.5.2	Het provinciaal-, ambtelijk- en bestuurlijk overleg	24
Bijlage 1	Overzicht benaderde stakeholders	26

1 Inleiding

Dit is het participatieverslag van het project 380 kV-hoogspanningsverbinding Vierverlaten – Ens. Het gaat over de wijze waarop invulling is gegeven aan participatie in de tweede fase van het project: van publicatie van de concept notitie reikwijdte en detailniveau (concept-NRD) tot de publicatie van de ontwerp-voorkeursbeslissing, zie figuur 1-1. Dit participatieverslag gaat over de periode zomer 2023 tot en met begin 2026.

In het Voornemen en voorstel voor participatie¹ (publicatie 17-11-2022) staat beschreven hoe omgevingspartijen (omwonenden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen) worden betrokken en hoe de communicatie plaatsvindt in de fase tot de concept-NRD.

In het participatieproces tot aan de concept-NRD kon iedereen reageren op het Voornemen en voorstel voor participatie. Daarnaast hebben diverse partijen meegedacht over en meegewerkt aan de totstandkoming van de concept-NRD. Hoe de participatie in die fase is verlopen, staat beschreven in het participatieverslag² dat gepubliceerd is op 12 mei 2023.

Bij het publiceren van de concept-NRD (09-06-2023) is het participatieplan³ geactualiseerd. Daarin staat uitgelegd hoe omgevingspartijen kunnen meedoen en hoe er gecommuniceerd wordt in de periode tussen de concept-NRD en de ontwerp-voorkeursbeslissing.

Bij het publiceren van de ontwerp-voorkeursbeslissing is een nieuwe versie van het participatieplan gemaakt. In dat plan staat uitgelegd hoe omgevingspartijen kunnen meedoen en op welke manier er wordt gecommuniceerd in de periode tussen de ontwerp-voorkeursbeslissing en het ontwerp-projectbesluit.

In dit participatieverslag blikken het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (ministerie van EZK) en TenneT terug op hoe de participatie is verlopen in de periode tussen de publicatie van de concept-NRD en de ontwerp-voorkeursbeslissing: welke activiteiten er zijn ondernomen, met wie is er gesproken, wat de opbrengsten zijn en wat er met de opbrengsten is gedaan. De betrokken partijen worden weergegeven in Bijlage 1.

Leeswijzer

Dit participatieverslag bestaat uit een aantal hoofdstukken. Hoofdstuk 2 bestaat uit een beschrijving van het participatieproces en een samenvatting van de opbrengsten en bevindingen van de participatie en wat daarmee is gedaan. Hoofdstuk 3 gaat nader in op de communicatie en communicatiemomenten rondom het project. In hoofdstuk 4 staat een uitgebreide toelichting op de verschillende participatiemomenten tot nu toe.

Tussen 2 juli 2024 en 23 februari 2026 viel de verantwoordelijkheid voor hoogspanningsverbindingen onder het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG). In dit verslag zal voor alle activiteiten in deze periode gerefereerd worden naar het ministerie van KGG.

Vanaf 23 februari 2026 valt het ministerie van KGG onder het ministerie van EZK. De staatssecretaris van KGG is vanaf dat moment, samen met de minister van VRO, het bevoegd gezag om de (ontwerp)voorkeursbeslissing en het ontwerp-projectbesluit te nemen.

1 Het Voornemen en voorstel voor participatie is terug te lezen op www.rvo.nl/vierverlaten-ens.

2 Het participatieverslag van de fase tussen het Voornemen en voorstel voor participatie en de concept-NRD is terug te vinden op www.rvo.nl/vierverlaten-ens

3 Het geactualiseerde participatieplan is terug te lezen op www.rvo.nl/vierverlaten-ens.

2 Wat hebben we gehoord en ontvangen?

In dit hoofdstuk beschrijven we het doorlopen participatieproces en maken we de balans op van de opbrengsten van de fase tussen concept-NRD en de ontwerp-voorkeursbeslissing. Deze zijn terug te voeren naar de punten in paragraaf 2.2 welke vervolgens kort worden toegelicht.

2.1 Het participatieproces

In de afgelopen fase is gewerkt aan het uitwerken van tracéalternatieven binnen de vijf kilometer brede corridors uit de NRD. Deze tracéalternatieven zijn vervolgens onderzocht in de Integrale effectenanalyse (IEA). Het doel daarvan is om de effecten van alle tracéalternatieven in beeld te brengen zodat de staatssecretaris van KGG en minister van VRO een zorgvuldig keuze kunnen maken voor een voorkeursalternatief. De uiteindelijke beslissing hierover nemen de staatssecretaris van KGG en minister van VRO in de voorkeursbeslissing.

Tracéontwikkeling

Tijdens dit proces is intensief samengewerkt met overheden en belangenorganisaties. De tracéontwikkeling begon in 2023 met ontwerpessies en aparte gesprekken, waarin samen is gekeken naar kansen en knelpunten binnen de corridors. Op basis van uitgangspunten zijn verschillende onderscheidende tracéalternatieven en varianten daarop ontwikkeld. Deze voorstellen zijn beoordeeld en vastgelegd in de notitie tracéontwikkeling 1.0. Voor het bredere publiek zijn toen informatiebijeenkomsten georganiseerd om de voortgang toe te lichten.

In de notitie tracéontwikkeling 1.0 kwamen ook ruimtelijke vraagstukken naar voren, bijvoorbeeld plekken waar weinig ruimte is voor hoogspanningsmasten door natuur, bebouwing of dijken. In de eerste helft van 2024 is hierover verder gesproken met overheden en belangenorganisaties die direct betrokken zijn bij die ruimtelijke vraagstukken. Samen is gekeken of er nog optimalisaties denkbaar waren van de tracéalternatieven uit notitie tracéontwikkeling 1.0. De ingebrachte voorstellen zijn getoetst aan de uitgangspunten en aan de overheden en belangenorganisaties teruggekoppeld. Dit is vastgelegd in de notitie tracéontwikkeling 2.0⁴, die op 24 september 2024 in het bestuurlijk overleg is goedgekeurd. Op basis van die tracéalternatieven kon de IEA worden uitgevoerd (zie figuur 2-2).

In die periode zijn weer informatiebijeenkomsten gehouden met een vrije inloop, zodat iedereen die dat wilde in gesprek kon gaan met het projectteam. Daarbij was ook ruimte om persoonlijke situaties te bespreken van mensen die geraakt worden door de tracéalternatieven.

Integrale effectenanalyse

De IEA maakt deel uit van de verkenningsfase van de projectprocedure. In deze fase wordt toegewerkt naar één voorkeursalternatief. Vijf tracéalternatieven zijn vergeleken op effecten voor milieu, omgeving, techniek, kosten en toekomstvastheid. Voor de raakvlakken met de Lelylijn, de opwaardering van de bestaande 220 kV-hoogspanningsverbinding en de verkenning naar een nieuwe 380 kV-hoogspanningsverbinding tussen Diemen en Ens zijn aparte analyses gemaakt. Figuur 2-1 geeft inzicht in de rapporten die onderdeel uitmaken van de IEA.

⁴ De notitie tracéontwikkeling 2.0 is terug te vinden op www.rvo.nl/vierverlaten-ens onder de noemer notitie tracéontwikkeling

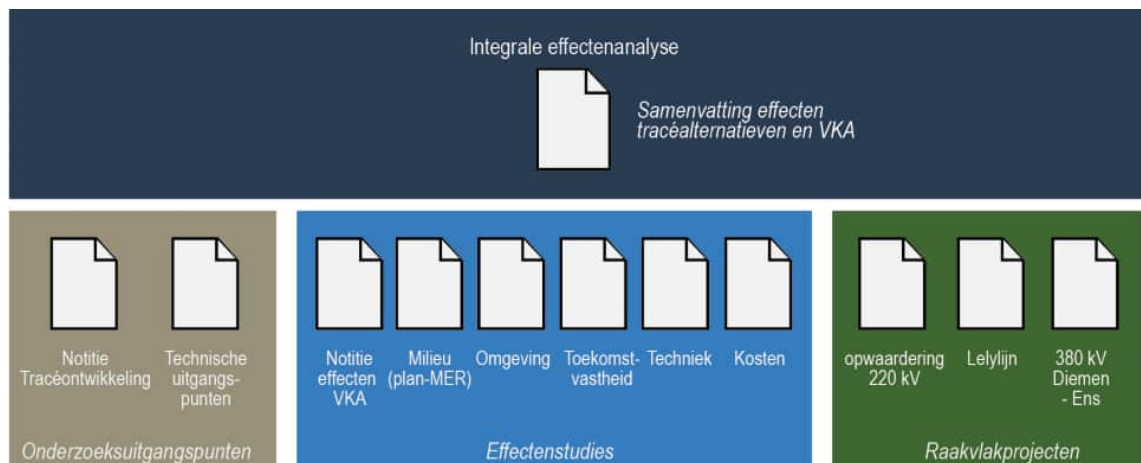
Begin 2025 zijn de concept-deelrapporten van de IEA gedeeld met de overheden, zodat zij een check konden doen op volledigheid en navolgbaarheid. Hun feedback is verwerkt en de eindconcepten zijn voor de zomer 2025 met bestuurders besproken. Op 20 oktober 2025 zijn de eindconcepten van de IEA-deelrapporten gepubliceerd op de projectwebsite van de RVO.

Regioadvies

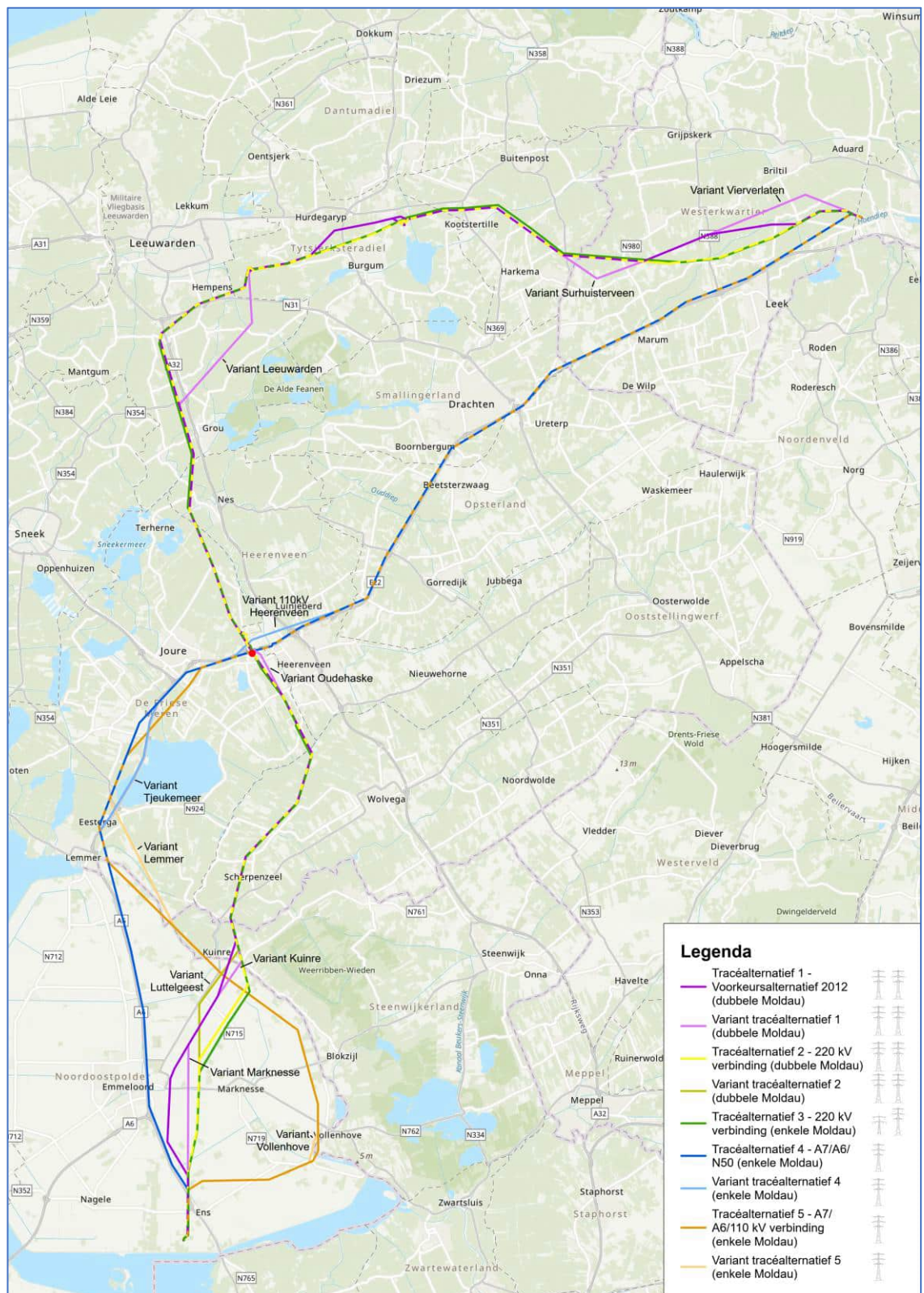
Op basis van de IEA-resultaten konden provincies, gemeenten en waterschappen een advies geven aan het ministerie: het regioadvies. Op 11 november 2025 hebben de provincies een advies gegeven, na afstemming met gemeenten en de waterschappen. De waterschappen hebben op 19 november 2025 gezamenlijk een regioadvies uitgebracht

Besluitvorming

De IEA-resultaten en het regioadvies vormen de basis voor de ministers om te bepalen welk tracéalternatief hun voorkeur heeft. Dit wordt vastgelegd in de ontwerp-voorkeursbeslissing. De ontwerp-voorkeursbeslissing wordt voorgelegd aan de commissie MER en ligt zes weken ter inzage. In deze periode kan iedereen een zienswijze indienen. Na het definitief vaststellen van de voorkeursbeslissing wordt het voorkeursalternatief verder uitgewerkt tot een definitief tracé, dat wordt vastgelegd in het projectbesluit. Voor deze volgende fase is een geactualiseerd participatieplan opgesteld.

Figuur 2-1: Integrale effectenanalyse inclusief achtergrondrapporten

Figuur 2-2: Onderzochte tracéalternatieven en varianten in de IEA

2.2 Zorgen, aandachtspunten en belangen

Tijdens het participatieproces hebben we van verschillende partijen uit de omgeving zorgen, aandachtspunten en belangen opgehaald. Hieronder staan de belangrijkste onderwerpen samengevat.

Zorgvuldig verfijnen van het tracé

Deze fase is een belangrijke stap in de verkenning. Vanuit een groot zoekgebied van nog 5 kilometer brede corridors uit de NRD, zijn eerst tracéalternatieven ontwikkeld. Dit kostte tijd, maar daardoor viel wel een groot deel van het zoekgebied af. Dit was een grote stap in het proces om het zoekgebied te verkleinen. Dat gaf meer duidelijkheid, maar ook nieuwe zorgen. Op de kaart kwamen concretere lijnen te staan die soms dicht langs of zelfs over woningen liepen.

Tegelijkertijd blijft lange tijd onduidelijk welk tracéalternatief nu uiteindelijk gekozen wordt als voorkeursalternatief. Daarbij komt ook dat de tracéalternatieven niet vastliggen: in de volgende fase waarin de mastposities worden bepaald, kunnen ze nog iets verschuiven.

Door zorgvuldige gesprekken, processen met onder andere uitgebreid onderzoek en intensieve afstemming met omgevingspartijen en regionale overheden duurt het meerdere jaren voordat er zekerheid is over het definitieve tracé van de nieuwe 380 kV-hoogspanningsverbinding.

Voorgeschiedenis

Het plan van TenneT om een 380 kV-hoogspanningsverbinding tussen Vierverlaten en Ens aan te leggen is niet nieuw. In 2008 onderzocht TenneT de nut en noodzaak van een verbinding tussen Eemshaven en Diemen (het project heette toen Noord-West 380 kV). In 2014 werd ten tijde van de keuze voor een voorkeursalternatief besloten het project op te splitsen en alleen een verbinding te bouwen tussen Eemshaven en Vierverlaten. Een volledige verbinding kon toen niet worden onderbouwd, omdat er in Eemshaven minder stroom werd opgewekt dan verwacht. Het project was toen al ver gevorderd, er zijn destijds al gesprekken gevoerd met perceelegebieden over verhuisregelingen.

Dit eerdere onderzoek had veel invloed op bewoners, bedrijven en andere betrokkenen in het gebied. De ervaringen uit dat traject werken nog steeds door. Bewoners voelen zich onzeker en onrustig en hebben vragen over de verschillen tussen toen en nu. Veel mensen spraken destijds al mee over verhuisregelingen, kregen later bericht dat het project niet doorging, en worden nu opnieuw met het plan geconfronteerd.

Toekomstvastheid

Op dit moment is het noodzakelijk om één 380 kV-hoogspanningsverbinding aan te leggen. Overheden geven echter aan dat het verstandig is om rekening te houden met mogelijke toekomstige, nu niet te verwachten, **energiescenario's waarin een dubbele 380 kV-verbinding** nodig kan zijn. Zij vragen daarom aandacht voor het direct realiseren van een dubbele verbinding, zodat eventuele toekomstige netuitbreidingen minder overlast veroorzaken voor de omgeving.

Daarnaast willen de overheden dat het onderliggende net in de toekomst kan worden aangesloten op het 380 kV-net.

Ondergrondse 380 kV-hoogspanningsverbinding

Verschillende partijen uit de omgeving geven de voorkeur aan een ondergrondse 380 kV-hoogspanningsverbinding in plaats van een bovengrondse. Hun belangrijkste reden is de bescherming van het landschap, de natuur en de leefomgeving van inwoners.

Dit komt niet overeen met **het projectuitgangspunt "bovengronds, tenzij"**. Nieuwe verbindingen van 220 kV en hoger legt TenneT volgens rijksbeleid bovengronds aan. Dit beleid komt voort uit de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH).

Bovengrondse hoogspanningsverbindingen van 220 kV en 380 kV zijn, in vergelijking met ondergrondse verbindingen, minder gevoelig voor storingen, makkelijker te inspecteren en aanzienlijk sneller te repareren. Een ondergrondse kabel kan bovendien minder stroom vervoeren, omdat de warmte die vrijkomt moeilijker wordt afgevoerd dan bij bovengrondse verbindingen.

Magneetvelden in relatie tot effecten op de gezondheid

In de omgeving zijn veel vragen over de invloed van magneetvelden op de gezondheid. Mensen maken zich zorgen dat de magneetvelden van de nieuwe hoogspanningsverbinding negatieve effecten heeft op hun gezondheid. Daarom hebben drie ministeries – Economische Zaken en Klimaat, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en Volksgezondheid, Welzijn en Sport – voorzorgbeleid gemaakt voor magneetvelden van het elektriciteitsnet. Het project voor de 380 kV-hoogspanningsverbinding tussen Vierverlaten en Ens volgt dit voorzorgbeleid.

Impact op flora en fauna

Natuurorganisaties, inwoners, provincies, gemeenten en waterschappen maken zich zorgen over de mogelijke impact van de nieuwe hoogspanningsverbinding op flora en fauna. Sommige tracéalternatieven lopen door NNN-gebieden, Natura 2000-gebieden en weidevogelgebieden.

Zij vinden dat natuurgebieden niet mogen worden versnipperd, dat ze behouden moeten blijven en dat vogels beschermd moeten worden tegen botsingen met bovengrondse lijnen. Hiervoor is een passende beoordeling opgesteld voor natuurgebieden.

Impact op het landschap

Omgevingspartijen begrijpen het uitgangspunt om de 380 kV-hoogspanningsverbinding zoveel mogelijk te combineren met bestaande bovenregionale infrastructuur. Zo wordt voorkomen dat er een nieuwe doorsnijding van het landschap ontstaat. In het proces wordt wel door partijen aangegeven dat, ondanks het combineren met bestaande infrastructuur, er toch gevolgen kunnen zijn voor het landschap. Zo kan het bundelen met de snelweg ongunstig zijn, omdat de hoogspanningsverbinding een verticale doorsnijding is in verhouding met de horizontale doorsnijding van een snelweg. Het behouden van zoveel mogelijk rechtstand wordt door de regio gezien als een belangrijk aandachtspunt voor het tracé van de nieuwe verbinding.

Samenhang project Lelylijn

Het project voor de 380 kV-hoogspanningsverbinding Vierverlaten – Ens en het MIRT-onderzoek naar de Lelylijn zijn zogeheten raakvlakprojecten van elkaar, omdat beide projecten mogelijk in hetzelfde gebied plaatsvinden. De regio vindt het belangrijk dat de aanleg van de Lelylijn en de bijbehorende ontwikkelingen niet worden beperkt door de hoogspanningsverbinding. Daarom is er samengewerkt met de organisatie van de Lelylijn om te onderzoeken hoe beide projecten samen langs de snelwegen A6 en A7 kunnen worden ingepast. Ook is er samen met de projectorganisatie van de Lelylijn een rapport opgesteld dat laat zien waar de projecten elkaar raken en welke technische mogelijkheden en

beperkingen er zijn om de Lelylijn te combineren met de 380 kV-hoogspanningsverbinding. Daarnaast is er voor dit rapport ook veel onderzoek gedaan naar mogelijke ruimtelijke inpassing van beide projecten en de effecten van een hoogspanningsverbinding op de mogelijke gebiedsinvesteringen rondom stedelijke ontwikkelingen bij de Lelylijn.

Het is belangrijk voor de overheden die een raakvlak hebben met de Lelylijn om in het proces rekening te houden met de NOVEX gebieden en daarbij behorende woningbouwopgaven. De Lelylijn is gekoppeld aan de NOVEX-gebiedsontwikkelingen en wordt in een MIRT-onderzoek waarin integraal naar wonen, werken en mobiliteit wordt gekeken, onderzocht.

Nationale Omgevingsvisie Extra [NOVEX]

Een NOVEX-gebied is een specifiek gebied in Nederland dat is aangewezen binnen het programma NOVEX, dat zich richt op de robuuste en duurzame inrichting van het land. Het doel van NOVEX is om de nationale ruimtelijke opgaven en doelen op een slimme manier te vertalen naar regionale plannen. Dit houdt in dat alle overheden, zoals provincies, waterschappen en gemeenten, samenwerken om te bepalen waar in Nederland ruimte nodig is voor onder andere duurzame woningen, energievoorziening en natuurbehoud.

Impact op woningwaarde en bedrijfsvoering

Bewoners uiten hun zorgen dat de waarde van hun woning zal verminderen. Bedrijven uiten zorgen over dat hun bedrijfsvoering gehinderd zal worden door de komst van de 380 kV-hoogspanningsverbinding. Bewoners hebben vragen over of zij nu nog kunnen investeren in hun woning of bedrijf. De mogelijke komst van een 380 kV-hoogspanningsverbinding levert hierover onzekerheid op.

Werkzaamheden in de regio

In het gebied spelen veel energie-ontwikkelingen. Naast het realiseren van een 380 kV-hoogspanningsverbinding spelen er nog meer elektriciteit versterkingsprojecten, zoals het opwaarderen van de 220 kV-hoogspanningsverbinding. De wens is om uitvoering van alle elektriciteitsontwikkelingen zoveel mogelijk te bundelen om de overlast van de werkzaamheden voor de omgeving zo beperkt mogelijk te houden.

Impact op water en bodem

Vanuit de impact op water en bodem is er ook een aantal zorgen en aandachtspunten. Er moet rekening worden gehouden met de Kaderrichtlijn Water (KRW)-opgave voor waterschappen. Dit betekent dat de aanleg van de 380 kV-hoogspanningsverbinding geen negatieve invloed mag hebben op de waterkwaliteit. Daarnaast dient er rekening gehouden te worden met de impact van de bouw van masten in waterbergingsgebieden of veenweidegebieden. Eveneens moet er rekening gehouden worden met nieuwe, toekomstige waterbergingsgebieden. De nieuwe verbinding mag niet hinderend zijn voor het waterpeil. Ook het bouwen van masten in of naast dijklichamen en overstromingsgebieden is een belangrijk aandachtspunt. Het principe water en bodem sturend is hierin een belangrijk aandachtspunt.

Communicatie over het project

Voor overheden is het belangrijk dat er duidelijk en open gecommuniceerd wordt over het project richting inwoners, bedrijven en andere betrokkenen in het gebied. Zo blijven mensen goed geïnformeerd over het project en over onderwerpen waar zorgen over bestaan, zoals gezondheid en natuur. Daarnaast moeten inwoners, bedrijven en andere partijen weten op welke momenten zij hun mening kunnen geven, bijvoorbeeld door het indienen van een zienswijze.

Impact op zachte ontwikkelingen

In de regio zijn veel plannen voor andere ontwikkelingen zoals woningbouw, recreatie en de ontwikkeling van verschillende natuurgebieden. Hoewel deze ontwikkelingen nog niet **allemaal vergund zijn, vindt de regio dat ook deze 'zachte ontwikkelingen' belangrijk zijn** voor de toekomst van het gebied. Daarom is gevraagd om hier, waar mogelijk, rekening mee te houden bij het project voor de hoogspanningsverbinding tussen Vierverlaten en Ens.

3 Communicatie

Met communicatie en participatie zorgen we ervoor dat de omgeving weet wanneer en waarover ze kunnen meedenken. In dit hoofdstuk beschrijven we welke communicatiemomenten we hiervoor hebben georganiseerd, welke middelen we hebben ingezet en welke reacties we hierop hebben gekregen.

- 3.1 Publicatie concept- en definitieve notitie reikwijdte en detailniveau
De concept-NRD is op 9 juni 2023 gepubliceerd en vormt het onderzoeksplan. Hierin staat welke mogelijke routes verder worden onderzocht in het plan-MER. Deze routes volgen bestaande bovenregionale infrastructuur en zijn uitgewerkt als brede corridors van 5 kilometer (2,5 km aan beide kanten van de infrastructuur). In de concept-NRD staat ook welke onderwerpen onderzocht worden en hoe gedetailleerd dat gebeurt, bijvoorbeeld de effecten op het milieu.

Tijdens de periode dat de concept-NRD ter inzage lag, zijn er informatiebijeenkomsten georganiseerd. Zie paragraaf 4.1.1. Tijdens die bijeenkomsten konden geïnteresseerden informatie vinden, vragen stellen aan het projectteam en een zienswijze indienen. Men kon ook via andere manieren een zienswijze indienen, bijvoorbeeld per brief, telefonisch of online. Er zijn 106 zienswijzen ingediend. Deze zienswijzen zijn beantwoord in de nota van antwoord die samen met de definitieve NRD is gepubliceerd.

Op 8 februari 2024 is de definitieve NRD gepubliceerd in de Staatscourant, samen met de nota van antwoord. Daarin is antwoord gegeven op alle ingediende zienswijzen met daarin benoemd hoe de zienswijzen zijn verwerkt of worden meegenomen in het vervolgproces. Zowel de concept- als de definitieve NRD zijn te vinden op de website van de RVO⁵.

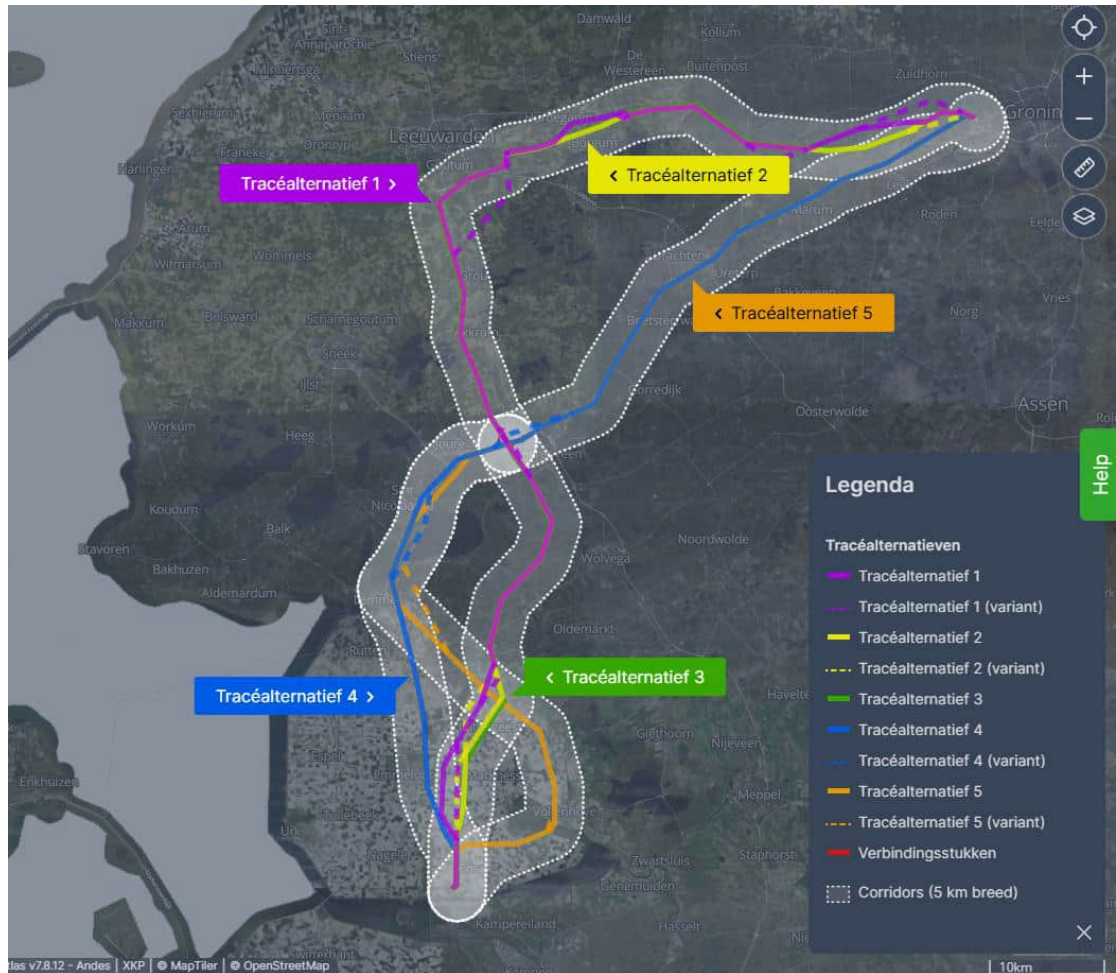
- 3.2 Websites en projectatlas
Met de start van het project heeft Bureau Energieprojecten van RVO een projectwebsite voor het ministerie van EZK gelanceerd: www.rvo.nl/vierverlaten-ens. Op de website staat informatie over de procedure en kunnen gepubliceerde documenten worden nagelezen.

TenneT heeft ook een projectwebsite: www.tennet.eu/vierverlaten-ens. Op deze website is informatie te vinden over het project, kan men zich inschrijven op de nieuwsbrief en heeft men toegang tot de projectatlas.

De projectatlas is een speciaal ingerichte, interactieve website waarop het zoekgebied voor de nieuwe verbinding is te zien. Hier kan iedereen vragen stellen over het project, een reactie geven of suggesties en ideeën achterlaten. De projectatlas is in totaal ruim 17.000 keer bezocht in de periode tussen concept-NRD en ontwerp-voorkeursbeslissing. Enkele momenten waarop er veel bezoekers zijn geteld, waren rondom de informatiebijeenkomsten over de concept-NRD (620 bezoekers in mei, juni en juli 2023), de werksessies met omgevingspartijen in september en november 2023 (397 keer tussen september en december 2023), rondom de informatiebijeenkomsten in maart 2024 (1686 bezoekers) en de publicatie van de definitieve NRD (2025 bezoekers tussen januari en mei 2024). Rondom de informatiebijeenkomsten in maart 2024 is de projectatlas bijgewerkt zodat de ingetekende lijnen die in de IEA worden onderzocht zichtbaar waren.

⁵ <http://www.rvo.nl/hsv-380-kv-vierverlaten-ens>

Tot nu toe zijn er 38 reacties geplaatst in de projectatlas. De reacties gingen onder andere over het zoekgebied, de impact op de leefomgeving en de Lelylijn.

Figuur 3-1: Overzicht van de Projectatlas voor het project 380 kV-hoogspanningsverbinding Vierverlaten - Ens

3.3

In contact via e-mail en telefoon

In de communicatie over het project werd het e-mailadres vierverlatenens@tennet.eu genoemd. Sommige geïnteresseerden stuurden hun vragen per e-mail. Wanneer zij hun telefoonnummer meegaven of dit later werd gevraagd, nam het projectteam telefonisch contact op.

3.4 Nieuwsbrief

Tijdens het project verschijnt regelmatig een digitale nieuwsbrief. Iedereen die geïnteresseerd is kan zich hiervoor aanmelden via de projectwebsite van TenneT, tijdens informatiebijeenkomsten of per e-mail. In de nieuwsbrief staat achtergrondinformatie en nieuws over de voortgang van het project en de besluitvorming. De nieuwsbrief is in deze fase op de volgende momenten verschenen:

- 9 juni 2023
- 6 oktober 2023
- 20 februari 2024
- 14 mei 2024
- 26 september 2024
- 27 november 2024
- 8 mei 2025
- 12 november 2025

De laatste nieuwsbrief van 12 november 2025 is verzonden aan 784 ontvangers. De nieuwsbrieven zijn terug te vinden op de projectwebsite van TenneT.

3.5 Communicatiewerkgroep

We werken met een regionale communicatiewerkgroep. In deze werkgroep komen communicatieadviseurs van het ministerie van EZK, TenneT, provincies en gemeenten samen. Het overleg is bedoeld om informatie met elkaar te delen en afstemming te zoeken over de communicatie van het project. Daarnaast is gesproken over de in te zetten communicatiemiddelen en de samenhang en afstemming met andere (hoogspannings)projecten. Aan de communicatieadviseurs in de communicatiewerkgroep wordt gevraagd om informatie over dit project actief te delen via hun eigen kanalen, om zoveel mogelijk mensen te bereiken.

3.6 Visualisaties & GIS Viewer

In een GIS-viewer is de onderbouwing en het digitale kaartmateriaal van alle onderzochte tracéalternatieven gedeeld met overheden en belangenorganisaties. Via dit digitale kaartensysteem hadden deze partijen inzicht in de tracéalternatieven en belangrijke informatielagen, zoals **natuurgebieden en 'zachte ontwikkelingen'** (zie paragraaf 2.2).

Daarnaast zijn er visualisaties ontwikkeld met impressies van de verschillende uitvoeringsvarianten, gemaakt op diverse locaties in het zoekgebied. Hier is in eerdere werksessies met de regio om gevraagd. De visualisaties waren ondersteunend in de gesprekken met omgevingspartijen en hielpen bij de beeldvorming van een 380 kV-hoogspanningsverbinding tussen Vierverlaten en Ens.

3.7 Storymaps & hand-outs

Tijdens de informatiebijeenkomsten begin 2025 met betrekking tot de onderzochte tracéalternatieven, is een publieksvriendelijke samenvatting gemaakt. Hierin staat informatie over het project, de procedure en de tracéalternatieven.

Bij de publicatie van de IEA op de RVO website heeft TenneT een publieksvriendelijke versie van de IEA beschikbaar gesteld op de projectwebsite van TenneT in de vorm van een Storymaps. Dit is een digitale samenvatting van de IEA. Met behulp van de Storymaps kan iedereen op een toegankelijke wijze naar de effecten van de verschillende tracéalternatieven kijken.

Daarnaast is er een publieksvriendelijke samenvatting van de IEA opgesteld in de vorm van een hand-out. De hand-out geeft op een toegankelijke manier een beeld van de tracéalternatieven en de onderzoeken naar de tracéalternatieven. Deze is beschikbaar gesteld aan de communicatiewerkgroep, waarbij één overheidsorganisatie 500 gedrukte exemplaren heeft besteld voor een later in te richten informatiepunt. De hand-out wordt daarnaast meegenomen naar bijeenkomsten zoals bestuurlijke overleggen en bewonersgesprekken. De hand-out is ook beschikbaar gesteld op de projectwebsite van TenneT en meegestuurd in de digitale nieuwsbrief van 20 november rondom het regio-advies.

4 Participatieactiviteiten

Dit hoofdstuk beschrijft de participatieactiviteiten die in de fase van de concept-NRD tot de ontwerp-voorkeursbeslissing hebben plaatsgevonden. Hierin is onderscheid gemaakt in vier categorieën.

- 4.1 Participatieactiviteiten binnen de projectprocedure
- Binnen de projectprocedure is er een aantal formele stappen gezet die te maken hebben met de besluitvorming. Hierbij zijn de participatieactiviteiten georganiseerd door het ministerie van KGG, bevoegd gezag voor dit project. Het gaat voor dit participatieverslag om de volgende activiteiten:

- 4.1.1 *Informatiebijeenkomsten rondom publicatie van de concept-NRD*
- Om de omgeving te informeren over de concept-NRD is er een aantal informatiebijeenkomsten verspreid over het projectgebied georganiseerd:

- Dinsdag 20 juni 2023 in Dorpshuis Hoogkerk in Hoogkerk
- Woensdag 21 juni 2023 in Glinstra State in Burgum
- Donderdag 22 juni 2023 in Dorpshuis It Werflân in Rottevalle
- Dinsdag 27 juni 2023 in Buurthuis de Zandbanken in Lemmer
- Woensdag 28 juni 2023 in De Golle in Wirdum
- Donderdag 29 juni 2023 in Wijkcentrum de As in Heerenveen
- Dinsdag 4 juli 2023 in Wapen van Ens in Ens

Deze informatiebijeenkomsten zijn aan de omgeving aangekondigd door middel van:

- Huis-aan-huisbladen
- Sociale media
- Communicatiekanalen van betrokken overheden
- Dorpsbelangen
- Nieuwsbrief
- Websites van TenneT en RVO
- De Staatscourant

Via de communicatiewerkgroep ontvingen de overheden een mediakit met informatie en afbeeldingen die ze konden gebruiken om de informatiebijeenkomsten onder de aandacht te brengen in hun regio.

Medewerkers van het ministerie van EZK en van TenneT waren aanwezig om in gesprek te gaan met bezoekers, plannen toe te lichten en vragen te beantwoorden. Tijdens de bijeenkomsten zijn de volgende onderwerpen gepresenteerd:

- Netkaart NL
- Projecten noorden van NL
- Nut en noodzaak
- Corridors
- MER/IEA: techniek, milieu, omgeving, toekomstvastheid en kosten
- Procedure
- Planning
- Uitgangspunten
- Projectatlas
- Miniaturen van masten

Tijdens de informatiebijeenkomsten werden onder andere de volgende vragen gesteld:

- Waar komt de nieuwe hoogspanningsverbinding?
- Waarom worden de eerdere plannen uit 2014 niet direct uitgevoerd?
- Hoe komt de verbinding er straks uit te zien?
- Kan (een deel van) de verbinding niet ondergronds worden aangelegd?
- Hoe verhouden de plannen voor de nieuwe hoogspanningsverbinding zich tot de mogelijke komst van de Lelylijn?

4.1.2

Zienswijzen op de concept-NRD

Tijdens de informatiebijeenkomsten was het mogelijk om een zienswijze op de concept-NRD in te dienen. Een zienswijze indienen kon ook online, telefonisch of per post. Er zijn tijdens de terinzagelegging 106 zienswijzen binnengekomen. Alle binnengekomen zienswijzen en het advies van de onafhankelijke commissie m.e.r. (milieueffectrapportage) zijn meegegaan bij de behandeling van de definitieve NRD. Het ministerie van EZK heeft die op 8 februari 2024 gepubliceerd, samen met een nota van antwoord. In deze nota staan de reacties op de binnengekomen zienswijzen en het advies van de commissie m.e.r.

Figuur 4-1: Foto van één van de informatiebijeenkomsten in juni-juli 2023

4.2

Participatieactiviteiten bij het bepalen van tracéalternatieven

Bij het bepalen van de tracéalternatieven die in de IEA zijn onderzocht, is nauw samengewerkt met overheden en belangenorganisaties. Hieronder staan de belangrijkste participatieactiviteiten uit dat proces beschreven:

4.2.1

Ontwerpsessies september/november 2023 | intekenen tracéalternatieven

Voor de totstandkoming van de tracéalternatieven zijn ontwerpsessies georganiseerd met overheden en belangenorganisaties. Tijdens deze sessies is veel gebiedskennis gedeeld en zijn mogelijke tracéalternatieven ingetekend. Deze kennis is gebruikt bij het opstellen van de notitie tracéontwikkeling.

- Ontwerpsessies september 2023

Als start van het traceringsproces zijn in een eerste ronde vier ontwerpsessies georganiseerd. Twee werksessies voor de twee noordelijke corridors en twee werksessies

voor de zuidelijke corridors, zie ook hieronder voor de data en locaties. Binnen de in de NRD opgenomen corridors zijn toen onderscheidende tracéalternatieven ontwikkeld.

- Corridor N2: 19 september in Leeuwarden, 22 deelnemers
- Corridor N3: 21 september in Drachten, 18 deelnemers
- Corridor Z2: 26 september in Emmeloord, 9 deelnemers
- Corridor Z3 en Z4: 28 september in Joure, 15 deelnemers

Aan deze werksessies hebben verschillende provincies, gemeenten, waterschappen en belangenorganisaties deelgenomen die raakvlak hebben met de corridors. De ontwerpessies begonnen met een presentatie over de nut en noodzaak van de nieuwe hoogspanningsverbinding, de uitgangspunten voor het traceren en het doel van de sessie. Na het bespreken en identificeren van de belangrijkste aandachtspunten binnen het betreffende sub-gebied werden de deelnemers gevraagd om bovengrondse tracéalternatieven in te tekenen binnen de corridors. Deze tracéalternatieven zijn vervolgens geïnventariseerd en in een geografisch informatiesysteem (GIS) verwerkt. Er is gekeken welke van de ingetekende tracéalternatieven voldeden aan de gestelde uitgangspunten en of ze onderscheidend waren. Dit heeft geleid tot een eerste voorstel voor de te onderzoeken tracéalternatieven en varianten tussen Vierverlaten en Ens.

- Ontwerpsessies november 2023

In de tweede ronde van de ontwerpessies is het voorstel met tracéalternatieven en varianten gepresenteerd. Er zijn toen twee sessies georganiseerd: één voor de twee noordelijke corridors en één voor de zuidelijke corridors.

- Corridors N2 en N3: 7 november in Leeuwarden, 27 deelnemers
- Corridors Z2, Z3 en Z4: 14 november in Emmeloord, 21 deelnemers

Dit voorstel met tracéalternatieven was opgesteld op basis van de input uit de eerste ronde ontwerpessies en de beoordeling daarvan. Het doel van deze tweede sessies was om zoveel mogelijk overeenstemming te bereiken over de tracéalternatieven en de bijbehorende onderbouwingen, waarover in het bestuurlijk overleg van 16 februari 2024 advies is gevraagd.

Deze ontwerpessies begonnen met een plenaire presentatie waarin onder andere de uitgangspunten voor het traceren en de beoordeling van de ingetekende tracéalternatieven zijn toegelicht. Daarna werd in groepen uiteengegaan om de onderbouwing van de tracéalternatieven die wel en niet in het voorstel waren opgenomen te bespreken. Ook bestond er de mogelijkheid om tracéoptimalisaties aan te geven. Aan de hand van de opgehaalde informatie en het advies van de stakeholders is beoordeeld of de tracéalternatieven en/of varianten aangepast moesten worden.

4.2.2 *Verdiepende gesprekken 2024*

Als vervolg op de ontwerpessies in september en november 2023 hebben er tussen januari en mei 2024 verdiepende gesprekken met enkele omgevingspartijen plaatsgevonden. Tijdens deze gesprekken is de onderbouwing van enkele tracéalternatieven nader besproken en hebben de betreffende omgevingspartijen hun inbreng nader toegelicht.

4.2.3 *Notitie tracéontwikkeling 1.0 januari 2024*

De notitie tracéontwikkeling 1.0 is in januari 2024 gedeeld met de betrokken overheden. In deze notitie staan de tracéalternatieven vastgelegd die samen met de omgeving zijn bedacht tijdens de ontwerpessies, met daarbij de motivatie. Deze notitie werd gebruikt om de eerste plan-MER onderzoeken uit te kunnen voeren.

4.2.4 *Informatiebijeenkomsten over de tracéalternatieven maart/april 2024*

In maart en april 2024 zijn er informatiebijeenkomsten gehouden. Tijdens deze bijeenkomsten werd de omgeving geïnformeerd over de ontwikkelingen van het project, de tracéalternatieven voor de onderzoeken en over wat er in de periode daarna te verwachten was. De bijeenkomsten vonden plaats op de volgende momenten:

- Dinsdag 19 maart 2024 in Dorpshuis Oomkegast in Boerakker
- Woensdag 20 maart 2024 in Van der Valk in Drachten
- Donderdag 21 maart 2024 in Glinstra State in Burgum
- Maandag 25 maart 2024 in Kulturhus Oudehaske in Oudehaske
- Dinsdag 26 maart 2024 in MFC De Golle in Wirdum
- Woensdag 27 maart 2024 in Dorpshuis De Botter in Kuinre
- **Dinsdag 2 april 2024 in 't Voorhuys in Emmeloord**

Deze informatiebijeenkomsten zijn onder de aandacht gebracht via verschillende kanalen:

- De projectwebsites van de RVO en TenneT
- Advertenties in huis-aan-huis bladen
- Advertenties op sociale media
- De projectnieuwsbrief
- Mail aan omgevingspartijen zoals betrokken overheden (ook aan de griffies van de gemeenteraden en Provinciale Staten), belangenorganisaties en dorpsbelangen
- Media-kit aan de communicatiewerkgroep met:
 - Nieuwsbericht voor eigen kanalen
 - Post voor eigen social media-kanalen

Medewerkers van het ministerie van EZK en van TenneT waren aanwezig om in gesprek te gaan met bezoekers, plannen toe te lichten en vragen te beantwoorden. Tijdens de bijeenkomsten werden de volgende onderwerpen gepresenteerd:

- Nut en noodzaak
- Procedure
- Uitgangspunten
- Tracéalternatieven op lijnniveau (binnen de corridors uit de NRD)
- Techniek (Moldaumast met uitleg onderdelen)
- Miniaturen masten
- Het uitgangspunt combineren/bundelen
- Magneetvelden
- MER/IEA: techniek, milieu, omgeving, toekomstvastheid en kosten
- Projectatlas: visualisaties
- Projectatlas: tracéalternatieven

4.2.5 *Ontwerpsessies maart/april 2024 | ruimtelijke vraagstukken*

Op een aantal locaties was nadere afstemming en/of onderzoek nodig om een onderscheidend tracéalternatief in te tekenen. Deze locaties zijn aangewezen als ruimtelijk vraagstuk. Ruimtelijke vraagstukken zijn locaties waar mogelijke problemen werden voorzien in het kader van de maakbaarheid, vergunbaarheid en/of milieu.

In een derde ronde ontwerpsessies is bij de ruimtelijke vraagstukken nadere verdieping en afstemming gezocht met omgevingspartijen die direct betrokken zijn bij de betreffende vraagstukken. Dit is gedaan in aanvullende ontwerpsessies. Er is gezocht naar oplossingen (nieuwe varianten) en optimalisaties van de tracéalternatieven ter plaatse om het ruimtelijk vraagstuk zo optimaal mogelijk te passeren. Aan de hand van de ontvangen informatie en de inbreng van de omgevingspartijen is beoordeeld of de tracéalternatieven en/of varianten aangepast moesten worden. Voor de volgende ruimtelijke vraagstukken zijn zeven sessies georganiseerd:

- Oudehaske, Akkrum, Joure en Tjeukemeer: 12 maart in Wolvega, 10 deelnemers
- Burgum, Louwsmeer en Leeuwarden: 18 maart in Leeuwarden, 7 deelnemers
- Vollenhove: 25 maart in het Waterloopbos, 6 deelnemers
- Rottige Meente en Brandemeer: 28 maart in Rottige Meente, 5 deelnemers
- Vierverlaten, Boerakker, Tolbert Leek: 2 april in Hoogkerk, 9 deelnemers
- Emmeloord, Ens en Luttelgeest: 15 april in Emmeloord, 4 deelnemers
- Drachten en Van Oordt's Mersken: 16 april in Drachten, 7 deelnemers

De externe ontwerpessies werden afgetrapt met een plenaire presentatie, waarin onder andere het proces van de tracéontwikkeling is toegelicht. Daarna werd toegelicht wat ruimtelijke vraagstukken zijn en wat het doel van de sessie is. Er werd in de sessie ingegaan op de complexiteit van het ruimtelijk vraagstuk en daarna is er met de betrokken partijen gekeken naar mogelijkheden om binnen het ruimtelijk vraagstuk te traceren. Uit deze sessies zijn verschillende optimalisaties van de ingetekende tracéalternatieven meegenomen.

Voor sommige ruimtelijke vraagstukken zijn terugkoppelsessies gehouden. Voor die locaties was het wenselijk om in een aparte sessie de beoordeling van de ingetekende optimalisaties terug te koppelen.

- 4.3 Participatieactiviteiten als onderdeel van de Integrale Effectenanalyse (IEA)
Een belangrijk onderdeel van deze fase was het opstellen van de IEA. Zoals hierboven beschreven zijn ten behoeve van de IEA eerst tracéalternatieven ontwikkeld.

4.3.1 *Interviews water en bodem sturend zomer 2023*

In de zomer van 2023 zijn interviews gehouden over het thema 'water en bodem sturend'.

Deze interviews zijn gehouden met de volgende partijen:

- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
- Waterschap Noorderzijlvest
- Wetterskip Fryslân
- Waterschap Drents Overijsselse Delta
- Waterschap Zuiderzeeland

De opgehaalde informatie is verwerkt in het plan-MER en is meegenomen in het project.

4.3.2 *Werkgroep landschap*

De landschappelijke inpassing van de nieuwe hoogspanningsverbinding is vanuit omgevingspartijen benoemd als een belangrijk onderwerp. Vanuit dat aandachtspunt is er een project specifieke landschapsvisie opgesteld. Deze landschapsvisie is tot stand gekomen in samenwerking met een werkgroep van landschapsspecialisten van de provincies Groningen, Fryslân, Overijssel en Flevoland en Staatsbosbeheer. Met de deelnemers is een tweetal werksessies gehouden en is een veldbezoek georganiseerd. Tijdens de werksessies is gekeken naar de opgave en wat de aandachtspunten zijn bij het doorkruisen van verschillende landschapstypen. De landschapsvisie is ondersteunend geweest aan de beoordeling van het thema Landschap binnen het plan-MER. Op de volgende momenten zijn de werksessies en het veldbezoek georganiseerd:

- Eerste werksessie: 11 maart 2024
- Veldbezoek: 4 april 2024
- Tweede werksessie: 22 april 2024

4.3.3 *Begeleidingscommissie Lelylijn*

Het zoekgebied van de Lelylijn overlapt op grote delen met het zoekgebied voor de 380 kV-hoogspanningsverbinding van Vierverlaten naar Ens. De projectorganisaties van de Lelylijn en Vierverlaten – Ens hebben in 2024 een gezamenlijke opdracht uitgezet voor een onderzoek naar de raakvlakken tussen beide projecten langs de snelwegen A6 en A7 en

mogelijke oplossingen daarvoor. Dit raakvlakkenonderzoek ging in op de tracés van beide projecten en de gebiedsontwikkelingen die samenhangen met de komst van de Lelylijn. Het overleg met de begeleidingscommissie Lelylijn is opgezet om gedurende het onderzoek te reflecteren op het plan van aanpak, de scope, de uitgangspunten en de tussentijdse- en concept eindresultaten, met als doel om tot een gedragen rapport te komen. Bij de overleggen waren het voormalige ministerie van KGG, TenneT en de projectorganisatie Lelylijn aanwezig. In de begeleidingscommissie namen de provincies en gemeenten deel, die raken aan het zoekgebied van de Lelylijn en het projectgebied van de 380 kV-hoogspanningsverbinding Vierverlaten – Ens langs de snelwegen A6 en A7.

De begeleidingscommissie heeft op de volgende momenten plaatsgevonden:

- 23 september 2024 online via Teams
- 12 november 2024 in Heerenveen
- 14 januari 2025 in Heerenveen
- 20 mei 2025 in Heerenveen

4.3.4 IEA-informatiesessies maart 2025

Op 24 februari 2025 zijn de concept deelrapporten van de IEA met de betrokken ambtenaren gedeeld. Zij (en hun collega's die mee mochten lezen) werden gevraagd om een check te doen op volledigheid en navolgbaarheid. Ten behoeve van deze check op volledigheid heeft TenneT drie informatiesessies georganiseerd voor ambtenaren. De ambtenaren konden daar vragen stellen en in gesprek gaan met het projectteam en de auteurs van de opgeleverde rapporten.

Voorafgaand aan de IEA-informatiesessies hadden de ambtenaren tijd om zich in te lezen en zich voor te bereiden op de informatiesessies. De output van de informatiesessies konden de ambtenaren gebruiken bij het opstellen van hun reacties op de concept deelrapporten.

De sessies hebben op de volgende data plaatsgevonden:

- 13 maart 2025: Groningen, Flonk Hotel Groningen Zuid
- 18 maart 2025: Leeuwarden, provinciehuis Fryslân
- 26 maart 2025: Emmeloord, gemeentehuis Noordoostpolder

4.4 Participatieactiviteiten als maatwerk

Binnen het doorlopen proces zijn ook activiteiten als maatwerk uitgevoerd. Hieronder enkele noemenswaardige activiteiten:

4.4.1 Masterclasses hoogspanningsnet november 2024

De overheden gaven aan behoefte te hebben aan meer inhoudelijke kennis over de werking van het hoogspanningsnet. Met meer informatie daarover kunnen de ambtenaren beter meedenken binnen het project. Daarom zijn in november 2024 twee masterclasses georganiseerd:

- 7 november – hoogspanningsstation Burgum
- 25 november – hoogspanningsstation Ens

Tijdens de masterclasses werd nader ingegaan op de werking van het betrouwbare hoogspanningsnet dat Nederland kent, waarom het waarborgen van de hoge leveringszekerheid zo belangrijk is en hoe de nieuwe hoogspanningsverbinding tussen Vierverlaten en Ens daar in past. Onderdeel van de masterclasses was een rondleiding over het hoogspanningsstation.

4.4.2 *Hoogspanningsverbindingsdagen januari/februari 2025*

Tussen 13 januari en 12 februari 2025 zijn tien hoogspanningsverbindingsdagen op verschillende locaties georganiseerd in de buurt van de onderzochte tracéalternatieven. Tijdens deze laagdrempelige informatiebijeenkomsten konden belangstellenden vragen stellen aan het projectteam. Geïnteresseerden konden binnenlopen om vragen te stellen of om een verdiepend gesprek aan te gaan. De hoogspanningsverbindingsdagen vonden plaats op de volgende momenten:

- 13 januari 2025: Dorpshuis Oomkegast, Boerakker
- 15 januari 2025: Van der Valk, Drachten
- 20 januari 2025: Protestantse gemeente Akkrum, Akkrum
- 22 januari 2025: De Burcht, Vollenhove
- 27 januari 2025: Kulturhus Oudehaske, Oudehaske
- 29 januari 2025: Beachclub Lemmer, Lemmer
- 3 februari 2025: Glinstra State, Burgum
- **5 februari 2025: 't Voorhuys, Emmeloord**
- 10 februari 2025: Dorpshuis de Botter, Kuinre
- **12 februari 2025: Dorpshuis 'Het Roefje', Ens.**

De hoogspanningsverbindingsdagen zijn onder andere aangekondigd via de nieuwsbrief en de communicatiewerkgroep. Via de communicatiewerkgroep zijn gemeentepagina's in kranten gebruikt en social media-kanalen om de hoogspanningsverbindingsdagen aan te kondigen.

In totaal zijn er 316 bezoekers op de hoogspanningsverbindingsdagen af gekomen. Over het algemeen was het sentiment tijdens de hoogspanningsverbindingsdagen dat bezoekers bezorgd waren. Verder was er soms ook wantrouwen te merken en werd er gedacht dat het projectteam al meer wist. De onderwerpen en vragen die het meest aan bod kwamen tijdens de hoogspanningsverbindingsdagen waren de volgende:

- Wat betekent het voor mij als de verbinding over mijn huis/bedrijf ingetekend is?
- Schadeloosstelling en aankoopregelingen
- Is wonen onder een hoogspanningsverbinding gevaarlijk of ongezond vanwege elektromagnetische velden?
- Wanneer wordt een beslissing genomen over het tracé?
- Hoe ziet het vervolgproces eruit?
- Wat kan ik doen als er een voorkeursbeslissing is?
- De uitvoeringsperiode
- Een ondergrondse verbinding

4.4.3 *Presentaties bij dorpsbelangen*

Tijdens het proces vroegen dorpsbelangen soms om een extra presentatie of informatiebijeenkomst voor hun dorp. Het projectteam ging hierop in en gaf presentaties bij onder andere de dorpsbelangen Follega/Eesterga, Boerakker en Warten. Inwoners werden daarbij bijgepraat over de laatste ontwikkelingen, wat er binnenkort te verwachten was en wat zij konden betekenen in het proces.

4.4.4 *Presentaties gemeenteraden en Provinciale Staten september/oktober 2025*

Voor drie gemeenteraden zijn fysieke presentaties gegeven over het project en het (vervolg)proces. Het ging om de volgende drie gemeenteraden:

- 3 september 2025: gemeenteraad De Fryske Marren
- 15 september 2025: gemeenteraad Weststellingwerf
- 2 oktober 2025: gemeenteraad Achtkarspelen

4.4.5 *Webinar gemeenteraden en Provinciale Staten september 2025*

Om leden van alle gemeenteraden en Provinciale Staten zo goed mogelijk te informeren over het project is er een webinar georganiseerd. In het webinar zijn verschillende onderwerpen besproken. Er is een introductie gegeven op het project en de nut en noodzaak van de 380 kV-hoogspanningsverbinding tussen Vierverlaten en Ens. Daarnaast is er toelichting gegeven op het doorlopen proces, de vormgeving van de toe te passen mast en de verschillende uitvoeringsvarianten. De IEA met op hoofdlijnen de resultaten zijn ook besproken. Het webinar werd afgesloten met een toelichting over het vervolgproces. Aan het einde was er ruimte voor het stellen van vragen die tijdens het webinar in de chat waren gesteld. Na afloop is een opname van het webinar met een Q&A gedeeld met alle genodigden. Zo konden mensen die niet live aanwezig konden zijn, het webinar alsnog terugkijken.

4.5 Overige participatieactiviteiten

4.5.1 *Activiteiten rondom het regioadvies*

In december 2025 vonden gesprekken plaats met de provincie Groningen, de gemeenten Westerkwartier en Groningen en het waterschap Noorderzijlvest. Aanleiding hiervoor was het Groningse regioadvies waarin een nieuwe variant als voorkeur werd genoemd. Om hier meer duidelijkheid over te krijgen, zijn deze gesprekken gevoerd.

Tijdens deze overleggen is extra toelichting gegeven op de mogelijke schuifruimte van de onderzochte tracéalternatieven in de volgende fase. Op basis daarvan heeft de provincie Groningen een duidelijkere voorkeur uitgesproken voor één van de tracéalternatieven.

4.5.2 *Het provinciaal-, ambtelijk- en bestuurlijk overleg*

Het ministerie van EZK heeft voor afstemming en advisering met de overheden een regio- en een bestuurlijk overleg ingericht. Aan het regio-overleg nemen de ambtenaren deel, aan het bestuurlijk overleg de bestuurders. De informatie die is besproken in het regio-overleg gebruiken ambtenaren om de bestuurders te adviseren voor de bestuurlijke overleggen. In de fase tot aan de ontwerp-voorkeursbeslissing zijn de volgende provincies, gemeenten en waterschappen uitgenodigd voor deze overleggen:

- Provincie Fryslân
- Provincie Groningen
- Provincie Flevoland
- Provincie Overijssel
- Gemeente De Fryske Marren
- Gemeente Groningen
- Gemeente Heerenveen
- Gemeente Leeuwarden
- Gemeente Noordoostpolder
- Gemeente Noordenveld
- Gemeente Opsterland
- Gemeente Smallingerland
- Gemeente Steenwijkerland
- Gemeente Súdwest Fryslân
- Gemeente Tytsjerksteradiel
- Gemeente Achtkarspelen
- Gemeente Westerkwartier
- Gemeente Weststellingwerf
- Waterschap Noorderzijlvest
- Waterschap Drents Overijsselse Delta
- Waterschap Zuiderzeeland
- Wetterskip Fryslân

De provincies hebben aangegeven nauwer te willen samenwerken in de voorbereiding van de regio- en bestuurlijke overleggen. Daarom is vaak voorafgaand aan een regio-overleg een provinciaal overleg georganiseerd. In dit overleg werd ook de voorbereiding van het bestuurlijk overleg besproken. Het provinciaal overleg vond vier keer plaats.

4.5.2.1 *Regio-overleg*

Tijdens de regio-overleggen wordt de voortgang van het project besproken, vindt afstemming plaats en wisselen de deelnemers ideeën uit over inhoud en proces. De regio-overleggen hebben plaatsgevonden op de volgende momenten:

- November 2022
- December 2022
- Januari 2023
- Februari 2023
- April 2023
- Juni 2023
- September 2023
- November 2023
- Januari 2024
- April 2024
- Juni 2024
- September 2024
- December 2024
- April 2025
- Juni 2025
- November 2025
- April 2026

4.5.2.2 *Bestuurlijk overleg*

Tijdens de bestuurlijke overleggen zijn de bestuurders van de overheden aanwezig. Deze overleggen kunnen zowel informerend als adviserend zijn. De bestuurlijke overleggen hebben plaatsgevonden op de volgende momenten:

- November 2022
- Oktober 2022
- Februari 2023
- Maart 2023
- Mei 2023
- December 2023
- Maart 2024
- Juli 2024
- September 2024
- Juli 2025
- November 2025

Bijlage 1 Overzicht benaderde stakeholders

Overheidsorganen	
Provincie Flevoland	Gemeente Achtkarspelen
Provincie Fryslân	Gemeente De Fryske Marren
Provincie Groningen	Gemeente Groningen
Provincie Overijssel	Gemeente Heerenveen
Provincie Drenthe	Gemeente Leeuwarden
Waterschap Drents Overijsselse Delta	Gemeente Noordoostpolder
Wetterskip Fryslân	Gemeente Opsterland
Waterschap Noorderzijlvest	Gemeente Smallingerland
Waterschap Zuiderzeeland	Gemeente Steenwijkerland
Rijkswaterstaat	Gemeente Tytsjerksteradiel
Ministerie van I&W	Gemeente Westerkwartier
Ministerie van Defensie	Gemeente Weststellingwerf
Ministerie van OCW	Gemeente Noordenveld
	Gemeente Súdwest Fryslân
Maatschappelijke (belangen)organisaties	
Staatsbosbeheer	Stichting Landschap Overijssel
Natuurmonumenten	It Fryske Gea
Friese Milieufederatie	Stichting Het Drentse Landschap
Natuur en Milieufederatie Drenthe	Stichting Het Groninger Landschap
Natuur en Milieufederatie Flevoland	Stichting Flevo-landschap
Natuur en Milieufederatie Groningen	Collectief Groningen West
Natuur en Milieufederatie Overijssel	ELAN Zuidoost Friesland
LTO	Projectorganisatie Lelylijn
Fries Particulier Grondbezit	
Boer & Natuur Zuidelijk Westerkwartier	
Kollektivenberied Fryslân	
Bedrijven / netbeheerders	
Enexis	
ENGIE	
RENDO	
Liander	
ProRail	
Gasunie	
Vitens	
Omwonenden	
Geïnteresseerden en anderen in omgeving	
Dorpsbelangen	